

Izhaja
1. in 15.
dan vsa-
cega me-
seca.

ZVON

Lepoznanski list.

Velja
za celo
leto 3 gl
za tri
mesece
1 gl.

Leto I.

Na Dunaji 1. septembra 1870.

List 17.

V o j s k a.

1. Slovo.

Z bogom, mati, z bogom, oče!
Iti mi je v ljuti boj;
Čujte, boben že ropoče,
Bliža se tovaršev roj.

Žena, daj, da te objamem,
Predno grem se vojskovat;
Dete naj v naročje vzamem
In poljubim zadnjikrat.

Kralj velj nam v boj kervavi,
Kaj mi vprašamo, zakaj?
V serci, oh, mi nekaj pravi,
Da ne pridem več nazaj!

Glej, kakó se sladko smeje,
In ročice mi moli;
Oh, sirota ne umeje,
Kaj z očetom se godí!

Zdravi, srečni ostanite,
Tu je glasna truma že;
Bridkih solz mi ne točite,
Da ne počí mi sercé!

2. Ave, Caesar, morituri te salutant.

Ko stena versta polkov stoji,
Orožje svitlo se v solnci bliska;
Visoko na konji car prileti,
Odkriva se truma in vpije in vriska:
Bog živi nam carja — Caesar, ave!

„O kaj vas peklenske slepé zmotnjave?
V sosednjo deželo nesete gorjé,
In strah in trepét in smert in solzá;
Zakaj? govorite!“ — Velj gospod!
„Kaj, hlapci! vam storil je bratovski rod?“

In ti, kaj v smert jih dreviš, tirán! —
Da pléšo ti krije kervavi lóvor?
Če je pravica, pride ti dan,
Jn če je kesán, tem boljé strašán,
Da bodeš dajal človeštvu odgóvor.

3. Molitev pred bitvijo.

K molitvi boben ropoče votló;
Molčé na kolena se spušča truma.
Kaj delate, slepci, ste li iz uma?
Pregrešne pošiljate prošnje v nebó,
Da klete orožje vam blagoslovi,
Ki bode prelivalo bratovo kri! —
Sramúj se, druhál, v zemljó se pogrezui,
Tvoj bog je sovraštvá bog, ne ljubezni!

O. P.

Triglavàn iz Posavja.

I.

V deželi Indiji — najlepše zgodbe se veršé v tej čudoviti deželi — v deželi Indiji torej je živel mož, Triglavàn po imenu. Vsak Slovec je rojen jezikoslovec, zato je prva dolžnost zvestemu poročevalcu te resnične zgodbe, da reši učenemu bralcu najprej vprašanje, zakaj se je temu možu dejalo: Triglavàn. Mnenja učenjakov o tej važni stvari so različna. Eni terdijo, da se mu je dejalo Triglavàn, ker je imel tri glave. Ta izpeljava se človeku na prvi pogled prav verjetna, naravna zdi. Vendar nij prava. Nikjer namreč nismo našli zapisanega, da-si smo preiskali veliko starih knjig, da bi bil imel naš junak tri glave; nekateri, to se vé da samo hudobni ljudje, očitali so mu celó, da niti ene nema. Drugi menijo, da se imenuje mož Triglavàn po neki gori, ki je stala na njegovi zemlji. Tudi tej misli ne moremo pritegniti. Indija ima sicer mnogo in visokih gor, a vendar nam nij znana nobena, katera bi imela enako ime. Najverjetneje se nam zdi, da je dobil to ime od tod, ker je imel svoja zemljišča v treh raznih krajih, namreč: v Posavji, Podravji in Pomurji. A prav za prav, doma je bil v Posavji, kjer je navadno prebival, zato se mu je tudi dejalo Triglavàn iz Posavja. Moti nas tu samo to, da nahajamo v nekaterih knjigah zaznamovano, da je imel Triglavàn majheno posestvo tudi v Posočji, torej v štirih deželah. To vprašanje moramo tedaj, da-si neradi, nerešeno prepustiti učenejšemu preiskovalcu, ter prestopiti k popisovanju našega moža.

Perva in najlepša lastnost Triglavanova je bila velika pobožnost, kakoršne bi v denašnjih popačenih časih zastoj iskali.

Vsako nedeljo, vsak praznik in sópraznik je bil pri sv. maši, in popoldne nij nikedar zamudil kerščanskega nauka; če je časi tu, zlasti poletni čas, malo pokimal in zadremal, upamo, da mu ne bode na slábo zapisano. Tudi v delovnik je smuknil, če je kolikaj mogel, k eni tihi maši. Očenašev in Češčenamarij je bil svoje žive dni toliko namolil, da je sv. Janezu, kateri bajè take stvari v nebesih v velike bukve zapisuje, na Triglavanovi strani že prostora primanjkovalo. Da je svoje izpovedi vestno opravljal, in post po stari šegi ostro deržal, to so pri tako pobožnem moži samo ob sebi umeje. Zapisan je bil v bratovščino sv. škapulirja, mesingastega križa in živega rožnega kranca, in še v mnogo drugih bratovščin in sv. družčin, katerim vsem niti imena ne vemo.

Vsako leto enkrat, ko je bilo žito spravljeno, napravil se je na božjo pot na sv. Višarje, na sv. Tersát, na sv. Goro ali k sv. Jožefu v Ricmanjih, od koder je vselej prinesel domú obilo blagoslovljenega drobiža: podobne, molke, križe in druge take stvari.

Nikoli nij šel mimo znamenja na razpotji, da bi ne bil klobuka z glave snel, kolena pripognil, križa storil, očes kvišku povzdignil ter globoko iz serca zdihnil. Pozdravljal je, kogar je srečal, vedno še po stari, lepi šegi: hvaljen bodi Jezus Kristus! Kolikorkrat se je v perst urezal, spekel, v jezik ugriznil ali ob korenino spoteknil, nikoli nij pozabil zdihniti: bog se usmili ubozih duš v vicah!

Visoko je čislal in spoštoval vse, kar je bilo v kaki zvezi z vero ali cerkvijo. Če je zagledal g. župnika sto korakov pred sabo, že je potegnul svojo širokokrajno vého, ter deržal jo v roki, da so se gospod za njim skrili. Župnikove njive, kuharica, celó kobile, vse se mu je nekaj posebnega zdelo; tudi njim bi se bil skoraj odkrival.

Kar je videl tiskanega, vse mu je bilo sv. evangelje; sploh, kar se vere dostaje, mislil si je: bolje je malo več nego premalo verovati.

Vsako jutro je boga v posebni molitvi hvalil, da je v sv. katoliški cerkvi rojen. Ko je videl Žida na sejmu, mislil si je: ta je našega izveličarja križal, in plaho se ga je ogibal. Ko so mu bili enkrat v mestu luteranca pokazali, pogledoval ga je strahóma od strani in čudil se je, da je tako človeku podoben. A gotovo bi za ves svet ne bil šel v hudem vremenu v njegovi družčini čez polje, bojèč se, da bi v njiju ne tréščilo.

Mnogo bi vedeli še pripovedovati o Triglavanovej pobožnosti, a čas se nam zdi, preiti na drugo njegovo, enako hvale vredno lastnost, ki je bila s pervo v lepi harmoniji, in ta je: podložnost in pokorščina deželski gosposki. Davke je véstno odpravljjal takój ko so bili oklicani; ne da bi bil tako rad plačeval, — celó stisnenega so ga imepovali; a davki so se mu zdeli nek izviren greh, neka posebna božja kazen, in voljno se je udajal v božjo voljo, dobro vedoč, da se tudi s tem nebesa služijo. Pač terdijo tudi nekateri, da se je pečata in vojaka v hišo bal, kakor živega ognja; a nam se zdi, da ne smemo podtikati svetemu možu tako posvetnih nagibov. Indija je zeló rodovitna zemlja, kjer celó davki

rastó od leta do leta, tako da kmet nikoli ne vé naprej, koliko mu boóe kedaj plaóati. Tako se je bilo tudi Triglavanu zgodilo enkrat, da je bil nekoliko krajcarjev premalo prinesel. Gospod davkar, osoren in oduren moó, kakor je sploh deóelska gosposka v Indiji, zadere se straóno nanj, ter mu veróe denar in bukvice serdito pred noge, in ubogi Triglavan je moral zopet drugi dan priti. Od tega óasa je imel navado, da je vselej, kadar je prióel tist óas, vzel bukvice s police in ves svoj denar, kar ga je imel, ter koraóil v boóujem strahu v pisarnico, kar je zmirom nekako nevaren, a gotovo malo prijeten pot. V pisarnici je s klobukom v roki mirno in poterpeóljivo óakal, da se je gospodu ljubilo zagledati ga, ter jezno vpraóati, kaj hoóe. In zdajci stopi naó junak k mizi, poloóži nanjo svoje bukvice in svoj denar, ter ponióno reóe: náte, gospod! Vzemite, kolikor je treba.“ — In óe je kaj denarja ostalo, pograbil ga je, ter óel vesel svojim potem domú.

Ták je bil Triglavan!

Poleg tega je bil dobrega, mehkega serca. Nikoli nij prióel zveóer beraó pod njegovo streho, da bi ga ne bil k veóerji poklical, slame mu za posteljo v hióo prinesel ter zjutraj óe z óitom, moko ali salom obdaril.

Óe veliko lepega bi vedeli povedati o Triglavanu; a kaj bi ga na óiroko hvalili, rajósi postavimo sem lepe besede g. óupnika, s katerimi so ga v ígled stavili svojim drugim ovóicám, rekoó:

Ko bi bil vsak kristjan,
Kakoróen je Triglavan,
Trebá bi ne bilo b'rióa
Carju — meni ne hudióal —

A kakor nij nobena stvar doveróena na sveti; kakor ima celóó svitlo solnce svoje proge: tako nij bil niti naó Triglavan óisto brez vseh slabostij, in vesten zgodovinpisec ne sme, kakor ima rad svojega junaka, tudi teh zamolóati. Veroval je v óarovnice, nij se dal prégovoriti in iz glave si izbiti, da te pošasti delajo toóo, kervavo mleko in druge take neprijetne stvari. V bolezni je rajósi pošiljal vodo h konjeóérki, nego da bi zdravnika poklical. Pa take malenkosti so mu g. óupnik radi izpregledali. A hujóe je tó, da je v nedeljo popoludné po keróóanskem nauku rad v veselo družbo zahajal. Izmed vseh evangelij mu je bilo tisto najljubóe, ki govori: veselíte se in od veselja poskakujte! Malo je manjkalo, da nij res moóíóek kar v cerkvi poskoóil, ko je slióal te tolaóilne besede.

Kadar se ga je nekoliko nalezel, a bilo mu ga je kmalu zadosti, tedaj se je jel bahati in tolarje po mizi metati; nemóki je govoril, kakor bi rezal, in smodke je kadil. Govorilo se je celó, kar vendar nij verjetno, da si je enkrat s petakom smodko zaóigal. Nazadnje je zaóel zdravice peti, najrajósi poboóne: „v Kangalileji“ ter enake, a óasi óe celó fantovske: „kaj maramo mi,“ — „na gorenjskem je fletno,“ ali celó: „ne grem domú.“

Često so ga vidili pozno po noči domú kolovratiti, in lepo ga je bilo bajè gledati, kako ga je zanašalo, zdaj na desno, zdaj na levo, kako se je lovil ter zmirom na ravnost meril. In res, vselej je srečno do doma privozil; nikedar nij mogel kedo reči, da je Triglavana v jami ali v jarku poleg ceste videl.

Sploh, če primerjamo njegove čednosti in slabosti, treba je reči: Triglavan je bil mož po volji božji!

II.

Imel je Triglavan mnogo, mnogo sinov, toliko da vam niti njih števila ne morem povedati; in ko bi vam povedal, verjeli mi ne bi. Živeli so Triglavanovi sini v Posavji, Podravji in Pomurji. A mnogo jih je bilo tudi raztresenih po vsem sveti, kjer so si kruha služili, eni belega, drugi črnega, eni pa niti ovsenega ne.

Rad je imel oče Triglavan svoje otroke in pridno jih je v šolo pošiljal. Nijso mu delali sramote; pridno so se učili, in ko so zveršili osmo šolo, stopilo jih je največ v duhovski stan, ker rekel jim je večkrat modri oče: „dominusvobiskum nikoli kruha ne strada, etkumspirituo pa mnogokrat.“

Bilo jih je vendar tudi nekoliko, ki se nijso čutili poklicane v duhovski stan. Ti so šli v daljno tuje mesto v visoko šolo. In oče jim je dal na pot molitvene bukvice, nekaj denarjev, a mnogo dobrih nauk.

A nekateri izmed njegovih sinov — in to je edino žalostno v naši povesti — nekateri izmed njegovih sinov, ki so se izučili v visoki šoli, bel kruh jeli ter po gosposki se nosili, prevzeli so se ter sramovali svojega očeta, ker bil je kmet, in nosil je narobe kožuh in kratke hlače. In ko so prišli domú, nijso hoteli z očetom govoriti po domače, kar je moža jako žalilo na stare dni.

Mnogo jih je tudi bilo, ki so zvesti ostali svojemu očetu, ki so ga ljubili ter z veseljem se ga spominjali v daljni tuji deželi, kjer so si s težka kruha služili. A njih ljubezen je bila tem več vredna, ker nijso imeli nikakoršnega užitka od nje, da, stari oče jih je celó bil s časom pozabil ter komaj še vedel zanje in njih ljubezen.

Tisti namreč njegovih sinov, katerim nij bilo treba iti na tuje, kateri so bili vedno okrog njega domá, polastili so se bili s časom vse njegove ljubezni. Nij čudo! Stregli so mu po otročje in trudili se, izpolniti mu vsako željo. Kuhali so mu jedi, ki so mu naj bolj dišale: ajdove žgance, kračo v ječmenčku in ob nedeljah svinjka reberca na kislem zelji.

V zimskih večerih, ko je sedel oča Triglavan po večerji na klopi pri peči, prinesel mu je Baltazar, najstarejši sin in ljubljenec očetov, kožuh in kučmo, Boštjan mu natakne mehke „copate“ na noge, Štefan mu pristavi stolček pod noge, Jurij mu natlači pipo in Jarnej mu gre k ognjišču po žareč ogel ter mu pipo zapali. Tako mu strežejo vsak po

svoje. Starček je bil svojih sinov vesel, in dejal jim je večkrat: vam se boče enkrat še dobro godilo.

In tako so bili vsi zadovoljni, ker eni so mu stregli iz same ljubezni, drugim je bilo do očetove pohvale, enim je bilo pa morda tudi malo na mislih njegovo imenje; a teh je bilo malo, in če jim je kedo to očital, jeli so se hudo jeziti ter dejali so, da je laž. Ker pa morajo sami najbolje vedeti, kaj delajo, verjemimo jim, da je tudi njih vodila sama ljubezen do očeta, a ne gerda samopridnost.

Posebno veselje je imel naš Triglavan do branja. „Dušno pašo“ je že iz glave znal, „zlata jabelka“ so bila mastna, da bi z njimi bil lahko zelje zabelil, in „sv. Genovefa“ je bila umazana, kakor da bi jo bil štirinajst dni berač v svoji malhi nosil. Vendar se je vselej zopet jokal, kader jo je z nova bral, da bi se ga bil kamen usmilil. Večjega veselja mu človek nij mogel napraviti, nego če mu je nove bukve prinesel.

Tako je šlo vse lepo v božjem strahu dan za dnevom brez posebne izpremembe, kar zapazijo enega dne zvesti, skerbni sinovi, da so jim oče nekako otožni, tihi; nič jih več ne veseli, ne diši jim pipa, in svinjske krače se komaj dotaknejo, da-si se tako lepo, vabljivo na zelji smeje. Poprašujejo ga, kaj mu je, ali mu naj grede po zdravnika, ali kaj naj mu stóré, da se mu poverne prejšnja veselost.

Triglavan samo z glavo maje ter molči. Besedice nij bilo izpravititi iz njega. Žalostni so bili vsi sinovi, a zlasti pa Baltazar. On nij dal očetu mirú, da mu razodene, kaj ga teži. Neki večer namreč, ko sta bila sama — a to se je večkrat zgodilo, kader sta imela kak poseben važen pogovor — razodene Triglavan svojemu sinu, da se mu vse pusto in prazno zdi, ker nema že dolgo časa novih bukev, da bi jih bral.

Večkrat, pravi mu, ko sem bil med gospodi (bil je namreč Triglavan jako spoštovan in čislán mož, zato so ga tudi gospodje rad imeli med sabo) slišal sem, kako so se pogovarjali o mnogih lepih bukvah, katere so pisane v tacem jeziku, da jih ne umejem, in na stare dni novega se učiti, to je težavno. Vendar me neznano mika brati take bukve, da mi ne boče treba sedeti in molčati med gospódo, kakor lipov bog. Posebno se bajè v tistih bukvah beró tako lepe pesmi, da jih je krasota slišati, in pesmi so bile kakor veš, od nekedaj moje največje veselje. A kaj se če? Saj nij mogoče, da bi jaz kedaj kaj tacega bral!

Samo malo poterpíte, oča, odgovori mu Baltazar s polajšanim sercem in veselim obrazom, kmalu boste imeli, česar želi vaše serce. Nobena stvar nam nij pretežka, nobena predraga, vse nam je mogoče, kader nam je izpolniti željo ljubljenemu očetu. Vse za našega očeta! Bog jih živi! Slava!

Ganen podá Triglavan roko svojemu zvestemu, navdušenemu sinu, in čez dolgo časa zvedri in ugladi se mu zopet zgerbančeno čelo. Tist večer še mu je šlo vse v slast, kakor že dolgo ne prej:

Na žgancih tropiuje,
Pa kiselo zélje,
Bob, kaša, vse mine,
Vse shrusta in zmelje.

Jurij Kopriva.

Popotna pisma.

I.

Alt-Aussee, 4. avgusta

Sedim poleg zelenega jezera, in mislim na Vas, gospa! Misliti na Vas, to je lahko delo, a pisati Vam — samo ako bi imel kaj! Kako izpolnim svojo obljubo? Ako bi bil pesnik, smel bi se izmišljati in legati, kar bi se mi zdelo, a ubogemu prozajičnemu človeku deržati se je vedno strogo resnice, prozajične resnice. Da bi me bila na poti vsaj najmanjša nezgoda zadela: poterto kolo, zvernén voz, izbošen konj, bil bi mi v tej zadregi predmet, iz katerega bi se dalo kaj narediti. Ko bi bil v priliko prišel, svoj revolver potegniti, — o tega ni misliti ne smem! Kak živ popis bi Vam bil poslal, da bi Vam med braunjem od straha in groze serčece trepetalo in nemirno plalo med strahom in upom!

Dejali ste mi pri odhodu, naj Vam pišem, kar mi pride na misel, vse Vas bode zanimalo. Velika je Vaša dobrota in poterpežljivost, vem, a vendar se bojim preveč grešiti na Vašo milost, tolikokrat sem je že potreboval, in še je bodem!

Ali naj Vam popisujem mesta, terge, vasi, koliko je od tega do ónega kraja, kje se pot na desno, kje na levo zavija? Ali naj Vam pripovedujem, kje sim kosil in kaj, ter kako sem prenočeval? Kaj Vam bode vse to? Saj ne pojdete nikedar za mano. Ali bi Vam morebiti našteval gore, njih imena in višine? Saj jih še sam prav ne vem. Jaz ne popotujem povsodi, da bi se učil, še pozabil bi rad, ako mogoče, na poti mnogokaj, kar mi glavo teži in serce. Počiti si čem na poti ter iz misli pustiti vse prazne skerbi, vso ničemurnost življenja. Vsako leto, ko se nagiblje gorko poletje, polasti se me hrepenenje, da bežim iz pustega, duhomornega mestnega hrupa v čisto nepopačeno, mirno naravo, da se tu kopljem v zdravi sapi, da se mi raduje oko vesele zelenjave po gorah in dolinah, da vidim preproste, nepokvarjene, vesele ljudi. Tako lehkega, tako pomlajenega, dejal bi, očiščenega in poblaženega se čutim! Veselje mi je, kogar srečam, nagovoriti, vsacega bosopetega otroka, ki mi pride pred oči, za glavo, ali tudi malo za lase prijeti ter šaliti se ž njim.

Kraju, katerega sem do zdaj prehodil, ne morem ničesar očitati. Prijazni zeleni holmi, sterme sive gore, hladne doline, po njih šumeče vode, vsega dovolj, kar oko razveseljuje. A ljudje — žalibog! v teh krajih niso taki, kakoršnih bi serce želelo. Neprijluden, malo izgovoren

nekako potert zarod, kamor se človek oberne! Nijsem videl lepega, ali vsaj prijetnega inteligentnega obraza, a pregesto tiste žalostne prikazni, ki imajo komaj človeško podobo in govoricu, ki jih človek ne more zagledati, da bi ne bil v serce ganen. Saj Vam je dobro znano, gospá, da jaz ne norim ravno za ženski spol, a vendar ne tajim, da prijazna deklica je popotniku prijetna, ljuba prikazen; bodi si, da se mu iz okenca med cveticami nasméhne, bodi si da jo vidi, ko seno grabi na travniku, ali če ga sreča z bremenom na glavi po stezi ob peščeni cesti. Tacega pogleda tod ne sme iskati popotnik. Morebiti pa, da sem samo jaz tako malo sreče imel. Človek ne sme nikomur krivice delati. Jaz se vedno skerbno ogibljem tega greha, za to se ga hočem tudi tu. Nevarno je iz nekoliko posameznih prikaznij splošno sodbo delati, kakor počenjajo tisti poveršni turisti, kateri, ako vidijo v kacem kraji gerbastega človeka, hitro zapišejo v svojo knjižico: ljudje so tod gerbasti. Zato rad popravljam svojo sodbo, ki sem jo malo prej izrékel o zgornjih Štajercih, rekoč: da so se samo meni neprijazni zdeli.

A vernimo se zopet k dekletom. Govorim samo o tistih, ki sem jih videl, in videl sem jih mnogo. Toliko se sme reči, da njihova noša je nelepa, vsem estetičnim zakonom nasprotna. Tu Vas pa vidim, kako se malicijozno nasmehujete, da govorim tako resno o ženski noši jaz, ki sem tolikokrat in tako neusmiljeno zasmehoval ženstvo, da jim je ta ničemurna stvar prva, in nekaterim skoraj edina skerb; ki sem tolikokrat poudarjal, da, kakor bog, jaz ne gledam na obleko, nego na serce. Ali vsaka stvar ima svoje meje, in kar je preveč, to je preveč. Vse drugo bi jim odpustil, a ti gerdi, okorni moški klobuki, ki jih nosijo vse ženske, mlade in stare, to je prehudo! Tu je konec vse iluzije, vse poezije. Sploh, ko človek gléda te deklice, ne more si misliti, kako je mogoče, da se tu ljubijo mladi ljudje, kakor je povsod drugod navada; a to je njihova skerb, ne moja. Morebiti imajo tod ženske skrivne notranje lepote, ki se ne odkrivajo radogledim tujim očém. A to vendar smem reči, da ne vem, kako bi se mogel v teh krajih roditi liričen pesnik! Dobro je, da to moje pismo nikedar ne pride nobeni zgornji Štajerki pred oči, sicer bi si ne upal več peš poptovati po teh krajih.

Tant de bruit pour une omelette! Toliko ropota za en klobuk, porečete. Ták bi timoral vendar enkrat po volji biti, ti neutrudni prerok solidnosti in starokopitnosti! — Res, mnogo sem grešil, kesanje me obbaja. Kolikokrat sem zabavljaj tistim vašim čudovitim, nerazumnim stvarém, klobukom ne morem reči, ta beseda je preterda, preokorna — ki vam mestni gospódi tako „koketno“ čepé na glavicah. Moja navada je, da si prizadevam vsakej prikazni, vsakej stvari do dna priti, do prvotne ideje, iz katere se je organično razvila. A pri vaših sedanjih „klobukih“ je konec vsega mojega preiskovanja in modrovanja. Protej se je znal v sto različnih podob izpreminjati; oblak na nebu je izgled nestanovitosti in izpremenljivosti; vsako trenutje ti kaže drugo podobo; če praviš, konju je podoben, pogledi ga, in konj se je izpremenil v laboda. Taki so vašiklobuki. To je nekaj nedoločenega, nematerijalnega, da se človeku ne zdi delo okornih človeških perstov.

A kam sem zašel! Greh je o tacih ničemurnostih govoriti v tem lepem kraju. Lepo in prijetno res je tu; a vendar še ljubše bi mi bilo sedeti, kakor sem tolikokrat sedel, poleg Vas, ter govoriti to in to, a vmes tudi malo ženskim zabavljati in dobiti sem ter tja na zarobljena usta udarec od Vaše drobne, mehke, blažene, sladke ročice! —

J. Odurni.

Čez gore.

Pojdem tja čez daljne gôre,
Ki naproti mi bliščijo,
Ki verhunci se jim sivi
V zarji jutranji zlatijo!

Kjer pod gôro pri studenci
Hišica stoji lesena,
Otemnela so jej okna,
Slamnata je streha njena.

Kjer pod gôro ljuba čaka,
Čaka dolga, dolga leta,
Ki jej ptiček vsak in vetrič
Davno moj prihod obéta.

Skozi okno se ozira
Oj že dolga, dolga leta
Stara mati in si tiho
Davno moj prihod obéta.

O jaz pojdem tja čez gôre,
Ki naproti mi bliščijo,
Ki verhunci se jim sivi
V zarji jutranji bliščijo!

Janko.

Po slovesu.

Že polnoči odbilo je,
In sládko je pospalo vse;
Samó sirota jaz bedím,
Skoz okno v tiho noč sterrám.

A predno šel je na vojskó,
Zvestót prisegal je v nebó,
Jaz dala venec mu zelèn,
Z rudečim trakom prepletèn.

Takó je mesec mi sijál,
Ko zadnjič dragi tu je stal,
Ko bil je med vojake vzet,
Ker je izpolnil dvajset let.

Slovó je ves solzán jemál,
Stiskáje k sercu me dejál:
Kar jaz na vojski bi počél,
Vse poročí ti listek bél!“

Zató me zdaj sercé bolí,
Ker lista belega še níj!
Ubfla ga li króglíca,
Zadela brídka sábljica?*

Ve ljube, svítle zvézdice!
Kí mu svetfle k meni ste,
Ozrite se tja čez goró,
Če bíje serce mu gorkó?

Ivan Resman.

Pasji pogovori.

I.

Prerok Bileam je sè svojim oslom govoril, kaj bi jaz s tabo ne, ki nijsi osel?

Odpreti čem torej usta, in govoriti s tabo vsakatero stvari, zlasti take, ki jih z drugimi ne smem.

Ker ti me ne bodeš poslušal, z glavo kimal ter djal: tako je! a potem pa tekel ter pravil: »tako je dejal, tako je govoril!«

Takó ne bodeš delal, ker nijsi človek in govoriti ne znaš.

Prijatelj je boljši nego gotov denár; a ti si boljši od prijatelja.

Sv. Peter je svojega učenika trikrat zatajil, ti mene ni enkrat nijsi.

In sv. Peter je svetnik, med prvimi v nebesih in v pratiki, a ti si pes.

In izveličar je ž njim v eno skledo pomakal, ti z mano ne; če jém jaz pleče — dobodeš ti kost, če klobaso — tvoja je koža!

In vendar, ako bi naju v temnem postonjskem gozdu med Weidlingom in Dunajem napadel sam Dámež ali Udmanić, branil bi me tí — vsaj z lajanjem!

A ko bi ti bil moj prijatelj, zaevilil bi, pobrusil peté in tekel v redakcijo »Morgenpoštino.«

In že drugo jutro bi brale branjavke in mlékarice: »ubili so ga ter v bólnico nesli.«

In prijatelj moj bi sédel ter pisal v »Novice«: bil je nade poln mladenič — moj prijatelj! — Lehka mu zemljica!

A meni bi biló vsega konec!

A tí nijsi moj prijatelj, verlí pinč! Ti si moj pes! in zató te rad imám!

Ko me poglédaš sè svojim jasnim, nedolžnim, zvéstím očesom, pripognil bi se, objél te in poljubil.

A ko bi jaz bil poet, kakoršna sta Pindar in Koseski — odo bi bi o tebi naredil.

In poslal bi jo v »Zvon,« in brali bi jo ter dejali: ta je Kurnikova!

A ker nijsem poet, pojdem k branjavcu in kupim klobaso.

In dam ti jo vso, s kožo in z mesom, in tedaj bode veliko tvoje veselje!

A dolžan si mi moj pinč! časti in hvale, ker prebil sem s tabo mnogo križev in težav!

V časi, ko je bil začel strašni Dioklecijan - Zelinka neusmiljeno preganjati pasji rod, prizadejal si mi veliko preglávice.

Tedaj pak so rabeljski hlapci noč in dan hodili po ulicah z drogovi in zankami in vsakaterim orodjem.

A kogar so ujeli, pokončali so ga, oderli in kožo prodali.

In bilo jih je v tistem času ujetih in pokončanih 12.000, ženskih in moških, odraslih in otrok brez usmiljenja vse vprék!

A mnogo jih je tedaj vzteklo od lakoti in terpljenja, v žalosti in stiski, in ljudi so popadali.

In ljudje so vpili in dejali: pokončajte ves pasji rod!

A tedaj, moj pinč! mnogo sem s tabo prebil.

Zapertega sem te imel in skrival sem te, da bi te ne našli.

In o polunoči sem te nosil na dvorišče, ter čakal sem da se oddahneš in odložiš!

Ker bil si lepo odgojen, in nijsi imel gerde navade.

Ako se je smélo, vodil sem te, z železno torbo na nosu in z jeklenim pasom za vratom, na vervi okrog, kakor pes slepega berača.

In na tvojem pásu je bilo v jeklo vdolbeno moje imé, ter kje prebivam!

Zakaj takó je govorila postava.

A vprašal si me: kaj sem ubožec pregrešil? A nijsem ti vedel odgovora!

A tako, moj pinč, godilo se je nekedaj tudi nam, in tega nij dolgo.

Lovili so nas, zalázovali so nas, in človek si nij bil v svesti svojega življenja ni po noči ni po dnevi, ni na polji a ni v postelji.

Podkupovali so ljudi in podpihovali, in prijatelj je izdajal prijatelja, sin očeta.

A kogar so ujeli, njega nij bilo več na dan!

Koliko je bilo v tistem času pobitih, postreljenih in obešenih, tega nikdo ne vé, niti vprašati se ne smé!

In vprašali smo jih: zakaj nas pobijate? A odgovorili so nam: sperli ste se soper božje in človeške naredbe!

Zakaj mi smo vaši gospodje, in vi ste naši sužnji, ker vsaka oblast je od zgoraj!

In vaše njíve, vaši voli, vaše žene in vaše hčere so naše, da delamo z njimi, kar nas je volja!

A vi kopajte in orjite, sejte in ženjite.

In ko boste omlatili, zerno bode naše, a vaša slama.

A mi po očetovski skerbimo za vas, in kedor svojega otroka ljubi, on ga tepe; zakaj šiba novo mašo poje.

A ko bi vas ne topli ter ne krotili z delom in postom, objédlí bi se in vztekli bi.

In poderte bi bile vse modre božje naredbe, in konec bi bilo tedaj našega veličastva!

Pa kaj se plašné okrog oziraš, moj pinč! saj sva samá na vertu.

A čuj! Nekaj je zašumelo v séči. — Molčiva!

Literarni pogovori.

XVI.

Kavzalnost vlada, kakor terdijo modrijani, v vesolnej stvaritvi. Nič se ne godi brez uzroka, in kjer je uzrok, tam je tudi nasledek. Kjer je merhovina, tam se zbirajo orli, pravi sv. pismo. Trojanska vojska je rodila Homerja, in frivolni Pariz nam je ustvaril Offenbacha. Kako pa je to, da ne vstane dan denašnji pri nobenem narodu velik satirik, kakoršnega še nij videl svet? Ali bi ne našel dovolj hrane? Aristofan, Juvenal, Rabelais in Swift je nijso imeli toliko svoje dni. Kedaj je bilo na sveti toliko hinavstva in hudobije, toliko ničemurnosti in smešnosti, kolikor je vidimo mi?

Priti bi nam moral mož, drug Mozes, ki je prinesel svojemu ljudstvu z gore Sinai zapovedi z božjim perstom v kamen pisane; a izvoljeno ljudstvu je v tem trenutji plesalo in norelo okrog zlatega teleta: in svetega moža zgrabi jeza ter trešči hožje zapovedi ob tla, da se na sto koscev razdrobé. Priti bi nam moral mož, sinú človekovemu enak, ki je zgrabil bič ter izpodil iz gospodovega hrama kupce in prodajalce. Hiša mojega očeta je hiša molitve! Priti bi nam moral drug Heraklej, ki je napeljal reko v Avgijev hlev, ter tako iztrebil iz njega visoko nakopičeni, zastarani gnoj. O Heraklej, Heraklej! ko bi hotel ti dandenašnji iztrebiti ves gnoj, ves smrad, kar se ga je nabralo po vsem svetu, ne bili bi ti dosti

Potoci vsega sveta,
In dež iz vsega neba,
In vse široko morje!

Priti bi nam moral mož, svetega duha in svete jeze poln, in v roki imeti bič v octu ali hudičevem olji namočen, in bič bi moral biti dolg, da bi sezal od Gibraltara do Urala. In bičati bi jel in mahati najprej — Ab Jove principium — najvišje, maziljene glave, ki so z vsemi mazili mazane, najbolj pa z ljudskim pótom, samo z božjim oljem ne; stare, plešaste grešnike, ki ščunjejo iz dolzega časa, in da bolje prebavljajo, narod na narod, da se koljejo in davijo in tergajo in mesarijo, kakor ljute zveri — o ne! tako moriti zna samo človek, po božji podobi

ustvarjeni človek — a potem pošiljajo poročila svojim pobožnim ženam: veséli se žena, ter hvali najvišjega, sijajno zmago nam je podaril.

Potem bi se spravil na njihove vredne služabnike, „državne može,“ ki kupujejo in prodajajo ljudstva in dežele, kakor židje, ki hodijo sè zajčjimi kožami, starimi hlačami in dežniki od hiše do hiše; a poštenja je med njimi — ne med židi, ti so pravi Aristidi in Fabriciji proti ónim — kolikor je nedolžnosti med starimi — molitvaricami.

A kam bi se obrnil zdaj? Embarras de richesse! — Zgrabi tam ónega deželnega in državnega poslanca, kateri je imel nekedaj vsa usta polna liberalizma, omike in ljudske sreče; kateri je pri vsaki priliki, kjer je bilo treba in nij bilo treba, roko na serce pokladal ter kričal: vse za ljudstvo, svobodo in omiko! tako dolgo, da so bile vreče polne, a potem je šel, kakor pajek z muho, ter si kupil graščino v lepem kraju, kjer uživa zdaj „otium sine dignitate“ — brez časti lenuh! —

Glej tam óno poslopje, veličastno, kamenéno palačo! Vse razpade s časom v prah, ta hiša ostane, to je pravo svetišče prihodnjosti. Baš so zbrani v njej oni, ki prav za prav vladajo svet. Pojdi notri, a ne z bičem, na svojem pravem mestu so tu, nikdo nema pravice izganjati jih od tod; v hiši so, zlatemu teletu posvečeni; vzemi sè sabo Hogarthovo risalo, ter narisaj nam obraze, postave, prizore, kakoršnih nij videti drugje, da se smeje svet in se vsaj tako maščuje njim, kateri mu kri pijó. Če imaš Rihard Wagnerjev genij, postavi nam na note to peklenško simfonijo!

Na versti so zdaj časnikarji, pravi komisijonarji in služniki, za vsako rabo so, še za kaj poštenega; vsak ima svojo tarifo, samo škoda je, da je na herbtu pribite ne nosi. In ti delajo „obče mnenje,“ ti delajo zgodovino. Za to je tudi taka ta naša zgodovina!

Ne pozabi mi tudi naše „jeunesse dorée“, zlate ali pozlačene mladine; ne bode ti je treba iskati, povsod je je dovolj. Šopiri se po „Zvezdah“ in boulevardih, po salonih in plesiščih; vsi so enaki ti pobabljeni gízdavci; zgrabi enega, kateri ti pride prvi v roke, vzdigni ter pokaži ga zbranemu ljudstvu, rekoč: ecce homo! To je človek, to je mož! Risum teneatis amici?

Zdaj, ko je že prepozno, vidimo še le, da smo se pregrešili proti galanteriji. Končujemo, s čimer nam je bilo začeti. Čast, komur čast gre! Zanemarjati nežni spol, človeštva lepši in boljši del, kaka zarobljenost! O Juneval, Juvenal! kjer si mogel in kadar si utegnil, mahal si po ženah, a potem jim posebej še poklonil najdaljšo in najboljšo svojih satir! Ko bi ti videl naše ženstvo! Pa kaj? Nič novega bi ne videl. Če tudi se vedno izpreminja, kakor luna na nebu, izprememba je vendar samo vnénja. Naturam expellas furca, tamen usque recurret. Z burklami izpodi naravo, nazaj ti zopet priteče. Take so, kakaršne so bile o tvojem časi. Samo imena so druga. Nobene nam ne manjka niti ne — Mesaline! —

Pridi, pridi, maščevalec pravice, resnice, poštenosti in pameti, Pridi veliki satirik, kakoršnega še nij videl svet! Čaka te obilo dela, dridi, kakor vihar, ter razpodi smerdeče megle, ki pokrivajo zemljo.

Pridi, ter stergaj masko farizejem z obraza, zakrivaj „pobeljene grobe,“ da bode svetu očital njihovo gnjilobo, njihov smrad!

A zastonj! Svet nema že več moči, da bi rodil iz zobe tacega moža. Nepoštenost, hinavstvo, ničemurnost, smešnost! ne trepetajte, vaš je svet, kakor do sedaj, šopirite se še dalje po njem!

S.

Dva tatova.

(Narodna pripovedka.)

Zmenita se tatova, da pojmeta po noči krast. Pervi reče: jaz ukradem kozla; drugi: jaz vrečo orehov. Pervi: Če ti poprej ukradeš orehe, počakaj me na grobéh za cerkvijo; ako jaz poprej, počakam te jaz.

Orešji tat je naglo prišel z ukradenimi orehi na grobe. Ker še nij bilo tovariša, sede na tla, pobere mertvaško kost, in začne orehe tleči. Onega tatú so bili kozárji ujeli, otepli in zaperli.

Jelo se je daniti, in kozjega tatú še nij bilo. Cerkovnik ide k dnevi zvonit, in vidi orešjega tatú ter misli: mertveci vstajajo. Hitro teče župniku povedat, da eden mertvih nekaj tolče na grobu; naj ga torej gre zopet pod zemljo ugnat. Župnika je bilo strah, in reče, da ga boli noga. Cerkovnik odgovori: jaz vas tja ponese. In res ga nese.

Orešji tat, misleč, da tovariš nese kozla, poskoči, zašumi z orehi in zavpije: „dolgo te nij bilo. Daj ga sem, da ga spečeva!“

Župnik to zasliši, izterga se cerkovniku iz rok ter steče, a nič ga ne boli noga. Cerkovnik za njim. Tat misli, da je kozel ušel, kolne in leti za njima, rekoč: derži kozla, da ti ne uide! Junaški beg je bil tako velik, kakor nepotreben in smešen.

Gospodom naročnikom „Pavlihe.“

Kakor človek rad zagovarja in brani druge ter se z veseljem bojuje posebno za poštena načela, tako težko je, zlasti meni, že od nekedaj bilo, potezati se samemu zá-se, — a še nikoli ne tako težko, kakor baš zdaj, kar mi je takoj iz početka tega spisa odkrito povedati.

Med vsemi slovenskimi novinami edini „Zvon“ gotovo radovoljno odpira svoj prostor, da v njem brez obzira povem svoje misli. Sam bridko čutim, da bi res bilo spodobneje izdati še en list „Pavlihe,“ ter v njem povedati, kar se tukaj pripoveduje; a tega žalibog! stroški niso dovolili.

„Pavlihe“ že ves minul mesec nij bilo na svitlo, in ne bode ga več.

Ker se je svojta ljubljanskih pervakov bala, da bi „ga“ drugače ne mogla ubiti, začela se je bila precej iz početka bojevati nanj, podtikáje mu, da ga vlada z novci podpira. Očém, katere ne mižé nálašč, bilo je iz lista samega dovolj jasno,

da vlada ne more plačevati novin, katere tako pišejo, kakor je „Pavliha“ pisal, in gojili smo upanje, da napósled mora slovenski svet sam razumeti, kako ležljivo, kako perfidno je vse to očitanje! Zmotili smo se.

V današnjem pokvarjenem času ljudém nij do resnice; dobri so vsi, tudi najgerši, najzaničljivejši pripomočki, samo da se doseže nepošteni namen. Ves svet serdito graje načelo, katero se podtiče Jezuvitom, namreč načelo: „namén posvečuje pripomočke;“ — a ves svet se vendar terdno derži na videz kletega načela. In v tem oziru se zlasti med Slovenci mnogo smé in more, ker pri njih so javno mnénje v zákup vzeli samo nekateri, a slepa množica za njimi vpíje, če tudi sama ne vé kaj, ker je preneizobražena in poleg tega tudi prelena, da bi sama premišljevala. Pri nas je treba samo povedati najneumnejše gaslo (parolo), katero potlej med druhaljo kakor ogenj letí od ust do ust, če je tudi še tako nepošteno, samo da pride od tiste „firme,“ od koder je množica tacih gásel navajena.

„Pavliha“ si nij bil postavil načela, da bi se prestolom napahnenih pervakov bližal samo s kadilnico v roci ter političnim nasprotnikom samo z ostrim bičem; že v programu je bil izrekel, da bode šibal

Nemškutarje in narodnjake,
Če bodo delali napake.

Dokler je to načelo ostalo samo v besedah brez dejanske resnice, nikdo nij kričal nánje; a ko je za besedami nastopilo djanje, začelo se je sumničanje opirati posebno baš na to, ker je „Pavliha“ tudi narodnjake mahal. Sum je s Kranjskega lezel počasi tudi na Štajersko, kjer se je potem celó javno z veliko nesramnostjo glasil. Stvar je bila napósled prišla tako daleč, da je vrednik zadnje čase slíšal iz ust in pisem raznih Slovencev, tudi svojih prijateljev: „svet soglasno terdi, da je „Pavliha“ podkupljen!“ Nekateri so svoje znance celó svarili, naj ne pohajajo s „Pavlihóvim“ urednikom, vladnim podkupljencem. Premnogo dopísov je uredništvu dohajalo od naročnikov vseh straníj, da „Pavlihe“ dalje ne bode prejemale, ker izdajstva ne hoté podpirati! — Stvar bi res bila jako smešna, ako ne bi imela tako resnih nasledkov!

Póšten človek vse laže preterpí nego očitanje, da je izdajalec svojega naroda! Ko je torej uredništvo od toliko raznih krajev zvedelo stvar, o kateri je poprej menilo — in tako je kazal tudi začetek naročevanja — da jo samo neka, teri nesramneži hudobno a zastónj raztrošajo, ker je pametnejši svet ne verjame! kaj mu je družega ostalo nego iz rok vreči list, kateri je uredniku tako po ktrvici na čast in poštenje nakopal tako gerd madež? Kdor poprej nij hotel vide-i, vsaj zdaj lahko vídí, koliko je „Pavliha“ od vlade imel podpore.

Kakor so se stvari kazale iz konca, „Pavliha“ bi bil mogel če ne sijajno stati, vsaj póšteno izhajati, ker se mu je bilo v kratkem nadejati vsaj 1500 naročnikov, ako ne več; a kakor so se razmere zasuknile pozneje, zlasti po napadovanjí slovenskega novinarstva, založil je urednik v list sam svojega, na Dunaji z drugim delom póšteno pridobljenega zaslužka do 200 gold., kajti na Dunaji je vse drágo, in „Pavliha“ je prizadeval tolike stroške, da je bila njegova naročnina zeló nizko postavljena, če tudi mu je izverstni češki domorodec g. Klíč podobe perve straní brezplačno risal, za kar mu javno izrekam iskreno zahvalo. Novinam, katere bi podpirala vlada, menim da bi pač ne bilo treba niti zastónj iskati podob niti ne zaradi odpada naročnikov umirati že pred koncem pervega četertletja.

Vprašamo: kdo bi pod tako težkim sumom bil dovolj pogumen list dalje izdajati in poleg tega vendar še imeti gotovo izgubo?

„Pavlihi“ se je očitalo tudi to, da je premalo šaljiv. Ne po krivici. A da bi vsaj znal šaljivo pisati, mislimo, da je tudi pokazal. Nij ga zatiralo pomanjkanje delavne podpore; zatirali so ga najbolj neprestani, od mnogih stranij, celo od nazvanih prijateljev dohajajoči glasi, kateri so vedno kričali nad njegovo glavo, kakor hripavi krokarji, podiráje mu pogum in veselje k delu ter oznanjájé neogibno smert. Nobena stvar brez veselja in mirú nij težja nego humor; a kateri najkrepkejši človek bi v tacih razmerah imel voljo in moč, pisati dobre, zares dovtípne šale?

Slovenci naše dobe so z ene strani še res preotročji, a z druge strani že preveč pokvarjeni, zlasti politično. Borèč se z nepoštenimi nasprotniki se sami več ne bojé nepoštenega orožja, — in žalibog da jim je čisto celo do resnice ubogo malo! Pri nas gospoduje najbolj videz, torej hinavstvo in laž, ter vse naše veličastvo je, kakor pobéljeni grobje v evangelji. Zaničuje se znanje in prava izobrazženost, ker je nema še niti narod niti njegovi pervaki. Med Slovenci vsak misli, da vse vé, ker skoraj nobeden nič ne vé. Zatorej vidimo, da Matica natoroznanske spise na presodbo izročá slovničarjem a lepoznavske proizvode normalnim učiteljem. Navideznemu velikačanju torej zdaj pšenica bogato cvete, in še dolgo bode cvetla. A gorje človeku, kateri si upa soper to ziniti! Kajti kdor hoče med nami dobro živeti in srečo imeti, nij mu treba očeta in matere spoštovati, kakor uči pismo, nego spoštovati mu je samo pervake, ali vsaj molčati vsemu njih početju, ako ga hvaliti ne more: izrasti mu je iz pravaške dlaní. Kar pri Slovencih ne rodi pervak, to ne veljá; če je tudi samo na sebi tem bolje, tem pošteneje, vendar naj se ubije!

Navideznemu velikačanju in brezozirnemu absolutizmu se druží najkosmatejši materijalizem; torej vse dere samo za noveli, kateri edini vladajo; a kdor teh nema, molčati mu je v okročji narodne modresti.

Da bi slovenski ubogi narodič imel kdaj svojo zgodovino, denašnji časi bi v njej bili značajno risani, ako bi se našel risáč, kateremu bi strupeni serd ne mogel do živega priti. A kakor so razmere zdaj, tudi zanamci ne zvedó resnice, ker se resnica zatira, predno more priti na dan, ter zastoj je s čelom ob zid tleči.

Zato je umolknil tudi „Pavliha,“ ker lagati neče, a resnice govoriti ne sme; zato on svári vsacega, kdor bi v denašnjih časih namerjal Slovincem odkrito govoriti, naj tega ne izkuša, ako neče izkušnje drago plačati!

Naj se tem mojim besedam kaj odgovori ali ne odgovori, jaz se ne mislim dalje pripraviti, ker nemam niti časa niti prostora v nobenem javnem glasilu, razen morebiti v „Zvonu,“ kateremu je vendar ves drugačen namen.

Napósled prosim tiste gg. naročnike, kateri so bili za vse leto naročeni, naj namesto „Pavlihe“ blagovolijo prejematí „Zvon,“ da se jim vsaj nekoliko izgube poverne.

Na Dunaji 1. septembra 1870.

Fr. Levstik.